

Р Е Ц Е Н З И Я

**от професор доктор Величка Иванова Милина
Военна академия “Георги. С. Раковски”**

**на дисертационния труд на Гергана Димитрова Йорданова
на тема “Моделиране на суверенния дълг в контекста на политиката
за национална сигурност на Република България”,
представен за придобиване на образователна и научна степен “доктор”
в професионалното направление 9.1. “Национална сигурност”,
по докторска програма “Военнополитически проблеми на сигурността”**

СОФИЯ

2015

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Предложената за рецензия докторска работа е посветена на един от ключовите за националната, европейската и световната сигурност проблеми – придобилата глобални размери криза с държавния дълг. Тя беше предположена от противоречивите мерки за овладяване на първата вълна на финансовата криза от 2008 г., когато банковите кризи предизвикаха криза на корпоративната задлъжнялост, прераснала в мащабна икономическа рецесия. На първо време резултатите от взетите мерки бяха положителни и още през втората половина на 2009 и 2010 година водещите икономики започнаха да възстановяват икономическия растеж. Политическата грешка, обаче, да не се провеждат системни следкризисни икономически и бюджетни реформи съпроводена с политики кризата да се „гаси“ с нови вливания на държавни финанси в икономиката (практика използвана в по-голяма или по-малка степен от всички държави), доведе до влошаване на финансовото положение на редица страни и до нова, втора вълна на глобалната криза (2011г.), вече свързана със суверенния дълг.

Дълговата криза се прояви особено остро в Европа (еврозоната на ЕС), но и в редица други страни, включително водещи икономики като САЩ и Япония. Разрастването на дълговата криза се превърна в най-важния глобален дисбаланс на световната икономика и риск за политическата стабилност, а ефективното управление на суверенния дълг - в решаващ фактор и условие за национална сигурност.

В този контекст, заявената от Гергана Йорданова научна амбиция да изследва феномена суверенен дълг не само като финансово-икономическа категория, а и като фактор за националната сигурност на България, като предложи нов теоретичен анализ и модели за управление на дълга през призмата на защитата на националните финансово-икономически интереси е много сериозно научно предизвикателство, с което тя, още тук искам да подчертая, се е справила успешно.

Заради „горещата“ актуалност на темата, изследваните процеси не са завършени и са обект на динамични развития и многофакторни въздействия, което и обяснява отсъствието на значими и обобщаващи научни изследвания. Отделни аспекти и измерения на кризата и управлението на суверенния дълг в националната експертна литература са анализирани предимно в контекста на моделирането и оптимизирането на дълговите позиции на държавата от финансово-инвестиционна гледна точка.

Избраният от Гергана Йорданова изследователски подход, управлението на суверенния дълг да се анализира и оценява като стратегически процес в контекста на националната сигурност и на актуалните финансови и геостратегически предизвикателства на средата за сигурност в началото на XXI век е оригинален и убедително защитен в докторската работа.

Теоретичната и практическата значимост на разработвания научен проблем за националната сигурност, докторантът защитава в разгърнатата формулировка на пълноценно реализираната цел на изследването: да се анализира суверенният дълг като се разкрият и докажат пренебрегваните до момента негови синергетични отражения върху финансовата и икономическа сигурност на Република България, в частност, и върху националната сигурност като цяло; да се предложат критични алтернативи за рационализиране на действащия модел на дългов мениджмънт в Република България като се преодолеят някои негови слабости и недостатъци и се проектират предизвикателствата на динамичната геоикономическа среда за сигурност в началото на XXI век.

2. Оценка на съдържанието на дисертацията и научните резултати

Представеният дисертационен труд е завършено, самостоятелно проведено научно изследване, което има сложен интердисциплинарен характер. Разработването на изследователската теза, че съществуват

предпоставки за възникване на рискове и заплахи пред националната сигурност на Република България поради неосъзнаването на суверенния дълг като фактор за национална сигурност предполага сериозни познания по публични финанси, международни финанси, теория на националната сигурност, геополитика, геоикономика, международни отношения и международна сигурност.

Веднага искам да отбележа, че Гургана Йорданова е успяла убедително да докаже формулираната работна хипотеза, умело използвайки впечатляващо многообразие от подходящи традиционни общонаучни и иновативни методи и подходи в своето изследване, като: теоретичен анализ и синтез; системен, факторен и сравнителен анализ; статистическо изследване и финансово-иконометричен анализ; мултидисциплинарен подход; феноменологичен подход; анализ и управление на риска по методологията на финансово-иконометричния анализ и др.

Съдържанието на дисертационния труд е структурирано в три глави, в които последователно са решени основните изследователски задачи.

Първа глава дефинира теоретичната база на изследването. На основата на демонстрирано широко и задълбочено познаване на теорията на макроикономическото регулиране и публичните финанси и на теорията на сигурността докторантът заявява тезата си - суверенният дълг да бъде осмислян като понятие (и фактор) в контекста на икономическата (и финансовата) сигурност като основно измерение на националната сигурност. Базирайки се на направения компетентен и критичен контент анализ на концептуалните измерения на икономическата сигурност в трудовете на значими национални и чуждестранни учени и експерти, Гургана Йорданова е направила опит да формулира и предлага свое по нейната самооценка „по-детайлно определение“ за „икономическа сигурност“, както и своя дефиниция за „финансова сигурност“, допълнена с класификация на проявленията на финансовата сигурност по функционален признак (основни

икономически направления).

Високата експертна компетентност на докторанта по темата на изследването, в тази част на изложението, най-убедително е доказана чрез дефинирането на основните (три) стратегически задачи при управлението на суверенния дълг, които дефинират приоритетните цели на тази дейност в контекста на националната сигурност:

„а. Как да се поддържа устойчива динамика на размера на финансовите задължения на суверена с оглед на финансовите му възможности и икономическа мощ?

б. Как да се моделира балансиран портфейл от кредитни експозиции с плавна дюрация с цел оптимално редуциране на риска от рефинансиране на настоящите задължения с нови?

с. Как да се гарантира финансовият и икономически суверенитет на държавата, а по този начин и автономността и независимостта на нейната държавна/публична власт чрез инструментариума на суверенния ѝ дълг?“ (стр. 21-26 от доктората)

Анализът във втора глава е концентриран върху два проблема: конструиране на модел на парадигма на суверенния дълг в съвременната среда за сигурност и финансово-инвестиционен анализ на основните характеристики на активните операции по суапиране на българските Брейди облигации с новоемитирани глобални и евро облигации в периода 2001 – 2002 г.

И тук, в решаването на тези две задачи, Гергана Йорданова демонстрира способностите си самостоятелно да мисли, да търси и намира връзки и отношения между явления и събития, които не са на повърхността, а предполагат задълбочено познаване, способност за анализ и оценка на нелинейни процеси, проявяващи се в среда, резултат от многофакторна комплексност. Способността да се разкриват, анализират и оценяват процеси в сферата на финансите като присъща част от водещи тенденции в сферата на

международната сигурност и международната политика е демонстрирана чрез изведените от докторанта четири основни характеристики на новата парадигма на суверенния дълг.

Като замисъл и реализация трета глава е най-значимата част от докторската работа, където са концентрирани преобладаващата част от релевантните за изследването научно-приложни резултати за ефективно управление на суверенния дълг в интерес на националната сигурност.

Обосноваването на предложения от Гергана Йорданова „Интегративен модел за управление на суверенния дълг в контекста на политиката за национална сигурност на Република България“ включва няколко стъпки, всяка от които е решаване на самостоятелен изследователски проблем: маркетингово проучване на действащите модели на дългов мениджмънт в ЕС (управление, администриране, наблюдение и обслужване на операции с външен и вътрешен държавен дълг); сравнителен контент анализ по функционален и оперативен признак на основните предимства и недостатъци (силни и слаби страни) на установените два модела на дългов мениджмънт в ЕС (страните от еврозоната и извън нея); анализ на действащия модел на управление на суверенния дълг на Република България в двете му функционални направления (вътрешен и външен държавен дълг); идентифициране, систематизиране и класифициране по функционален признак (в зависимост от обхвата на заобикалящата ги среда) на рисковете при управлението на държавния дълг у нас.

Стъпил на такава сериозна изследователска база, конструираният модел с две алтернативни предложения за институционална организация на управлението на суверенния дълг звучи убедително. Към иновативния модел на дългов мениджмънт докторантът е разработил и методологията за неговата апробация (в приложение са представени анкетната карта и списъкът на респондентите).

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Приемам самооценката на Гергана Йорданова за постигнатите резултати в дисертационното изследване, наречени от нея “научни и научно-приложни резултати с оригинален принос”, като обобщение на убедително демонстрираната от докторанта експертиза и способности за научен анализ и оценка на актуални процеси и явления, на способността ѝ да адаптира съществуващи теоретични модели и концепции към явления и процеси във финансовата сфера.

Научните приноси в дисертацията са свързани с обогатяването на съществуващи знания за теорията и политиката на националната (икономическата, финансовата) сигурност, главно чрез предложените от докторанта авторски дефиниции за икономическа и финансова сигурност.

Научно-приложните приноси в докторската работа са най-сериозното доказателство за високата степен на практическа значимост и приложимост на изследването. Към тях отнасям:

Първо, дефинираните три стратегически задачи при управлението на суверенния дълг в контекста на политиката за национална сигурност.

Второ, структурираната актуална за съвременната среда за сигурност нова парадигма на суверенния дълг.

Трето, идентифицирането и систематизирането на рисковете от функционирането на сегашния модел на управление на суверенния дълг в България.

Четвърто, предложеният и обоснован интегративен модел за ефективно управление на националния суверенен дълг.

Личният принос на докторанта в получаването на резултатите в дисертационния труд е ясно и точно оценен. Дисертацията и публикациите по нея са написани в специфичен авторски стил, който е разпознаваем и позволява да се направи извода, че изброените по-горе научни приноси са

нейно дело.

4. Преценка на публикациите по дисертацията

Значима част от получените в дисертационния труд резултати са публикувани в 11 публикации, от които 3 научни статии (една на английски език) и 8 научни доклада. Приемам, че този впечатляващ за представяне на докторска работа брой публикации са осигурили необходимата публичност на постиженията и приносите в изследването.

5. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

В рамките на цялото дисертационно изследване Гергана Йорданова убедително демонстрира познаване на актуалното състояние на изследвания проблем в научната и експертната литература, както и много добра компетентност в областта на управлението на публичните финанси, политиките за финансова, икономическа и национална сигурност.

Библиографският списък в работата включва 95 заглавия, от които 58 на кирилица и 37 на латиница; 12 интернет информационни ресурса; 33 нормативни документа.

6. Оценка на авторефера

Представеният автореферат съответства на изискванията и коректно отразява основните тези, направените изводи и научните приноси в дисертацията.

7. Критични бележки

Основните ми критични бележки, свързани с някои формулировки и тези в изследването бяха обсъдени с докторанта в рамките на подготовката за предварителната защита и отразени в процеса на работа.

По някои от дефинициите и тезите на докторанта може да се спори, но доколкото става дума за нови процеси и явления, алтернативни позиции биха отразявали други субективни мнения по темата.

8. Заключение и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд на Гергана Йорданова отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение за получаване на образователна и научна степен „доктор“.

Като оценявам достойнствата на постигнатото от докторанта, давам положителна оценка на дисертационния труд на тема „Моделиране на суверенния дълг в контекста на политиката за национална сигурност на Република България“ и изказвам съгласието си на Гергана Димитрова Йорданова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Военнополитически проблеми на сигурността“, в област на висше образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1. „Национална сигурност“.

12 октомври 2015 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф.д-р Величка Милина

